

A TAKARMÁNYBÁZIS BŐVÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A DUNA—TISZA KÖZI HOMOKTALAJOKON*

LÓRINCZ JÓZSEF

a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, Budapest

A megnövekedett állatállomány, az igények szerinti több termékelőállítás, valamint a fajlagos termelési mutatók további javítására irányuló törekvéseink elengedhetetlenül szükségessé teszik a takarmánybázis bővítését és vele együtt a szakszerű takarmányozást is.

A takarmánybázis fejlesztése az ismert okok miatt ma már nem valószínűsíthető meg a takarmánytermő területek további bővítésével, hanem csakis a területegységenként megtermelhető szárazanyag, elsősorban az emészthető fehérje mennyiségének növelésével. Ehhez pedig mindenképp okszerű, intenzív termesztési eljárásokra és az ezekben rejlő lehetőségek kihasználására van szükség. Arra kell törekednünk, hogy az általunk irányítható és a termelést meghatározó tényezők növényre gyakorolt hatásait — a törvényszerűségek megismerésével — az elérhető legnagyobb termékek szolgálatába állítsuk.

Régi igazság, hogy a mezőgazdaságban előállítható termelési érték nagyban függ attól, hogy az állattenyésztés az adott időszakban milyen fejlődési fokon áll. Éppen ezért a tudomány és gyakorlat összefogásával mindent meg kell tennünk, hogy a nemesítés eredményeként egyre nagyobb potenciális termőképességgel rendelkező növények úgy a mennyiség, mint a minőség vonatkozásában azt a legjobban ki is bontakoztathassák. A területegységenkénti hozamok növelésének különösen nagy jelentősége, de egyben lehetősége is van a természettől tápanyagszegény homoktalajokon, ahol a múltban csaknem elképzelhetetlen volt az intenzív szarvasmarha-tartás alapját képező, nagy tömeget biztosító szántóföldi szálás zöldtakarmány termelése.

Ennek a lehetőségnek bizonyítására szeretném ismertetni, hogy a Duna—Tisza közti hátság megszélidült futóhomok talajain a természetes talajtermékenységre alapozva istállótrágyázás nélkül, de megfelelő NPK műtrágyával és öntözött viszonyok között több év átlagában az alábbi zöldhozamokat kaptuk (I. táblázat).

A megszélidült futóhomokon e saját kísérleteimből idézett elérhető termésszintek nem kisebbek, mint egy jó minőségű csernozjomon a jelen termesztési feltételek között nyerhető átlagértékek. Amennyiben meggondoljuk,

* A Talajtani Társaság Vándorgyűlésén elhangzott előadás. Kecskemét, 1971. június 10.

hogy ezen elérhető termésszintek mellett, a Duna—Tisza közti homokhátság termelési körzetének 13,1%-a olyan legelő, amelyen *Petrányi* (1964) kísérleti eredményei szerint még a törés nélküli javítással, öntözetlen viszonyok között is 128 q/ha zöldhozam érhető el (a javítás nélküli kontrollon 20 q/ha), az öntözéssel és trágyázással egybekötött feltört új gyeptelepítéssel pedig 540 q/ha, akkor eloszthatók azok a kétségek, hogy a Duna—Tisza közti homokhátság éghajlati és talajviszonyai következtében alkalmatlan a szarvasmarhatenyésztésre. Itt említem meg *Fekete István* (1964) lucernatermesztés terén elért eredményeit is, miszerint az esőszerű öntözéssel a homokveréstől megvédett őszi telepítésű lucernával 231 q/ha szénatermés és ezzel 27 q/ha emészthető fehérje volt elérhető 1962—63 években.

I. táblázat

Trágyázás nélkül és NPK műtrágyázással elérhető hozamok öntözéses termesztés esetén

Zöldtakarmány növény	Zöldhozam q/ha	
	trágyázás nélkül	NPK műtrágyával
Szöszös bükkönyös tritikale	45	146
Őszi rozs tisztán	58	191
Hybar 301 tisztán	94	585
Hybar napraforgós borsós keveréke	161	616
Édes szudáni cirokfű napraforgós borsós keveréke	170	626
Silókukorica	200	475
Őszi rozs + Hybar keveréke	219	807
Tritikale (sz. b.) + Hybar	139	731
Kukorica Mv 1. nyers csőtermés	43	123

Az I. táblázatban bemutatott zöldtakarmánynövények közül az őszi rozst és a szöszös bükkönyös tritikalét másodvetésben termesztettük, ami a területegységenkénti takarmányhozamok növelésének igen jelentős, de sajnos sokak által elfelejtett tényezője. Az említett számok bizonyítják, hogy május elejétől késő ősziig folyamatosan nagymennyiségű zöld tömegtakarmányt biztosít még az igen szegény, a természettől terméketlen homok is, amennyiben az általunk irányítható termesztési tényezőket tudatosan a nagy termések elérése érdekében állítjuk. Itt említem meg, hogy a kemizálás újabb eredményeinek pl. a latex emulzióanyagoknak, a Palmasolnak, Unisolnak felhasználásával tovább bővíthető az általunk irányítható tényezők sora. Ezek az anyagok pl. nemcsak a homokverést akadályozzák meg, hanem hihetetlenül leszorítják a talaj evaporációját. Saját vizsgálataim alapján a Palmasol 1 : 3,5 hígítású oldatával kezelt homoktalajon 25 °C hőmérsékleten csaknem

II. táblázat

Száraz szemtermés (q/ha) különböző állománysűrűség és műtrágyázás esetén

Állománysűrűség növény/ha	Műtrágya kg/ha				
	Ø	50 N 20 P ₂ O ₅ 48 K ₂ O	100 N 40 P ₂ O ₅ 96 K ₂ O	150 N 60 P ₂ O ₅ 144 K ₂ O	200 N 80 P ₂ O ₅ 192 K ₂ O
28 ezer	34	47	58	63	63
33 ezer	32	50	64	66	68
42 ezer	27	48	65	70	73
55 ezer	28	50	71	85	86

kezelésekben 37% termésmnövekedésről számolhatunk be. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy a műtrágyázás nélküli állománysűrűség megbízható terméscsökkenést eredményezett, ami természetes is.

Mind a szemeskukorica, mind pedig a zöld takarmánynövények trágyázatlan kezeléseiben ismertetett alacsony termésszintek bizonyos fokig magyarázatul szolgálnak a meglehetősen nagy meszes homokterületeken gazdálkodó Pest és Bács megyék állatlétszámának és a saját erőből megtermelt takarmánybázis múltban igen alacsony értékszámainak. 1966-ban Pest megyében 20, 1970-ben 18,3, Bács megyében pedig 17, illetve 18,6 számosállat jutott 100 kh mezőgazdasági területre. Ezen állatlétszám ellátásához szükséges keményítőérték 65—70%-a, az emészthető fehérjeszükségletnek pedig mindössze 50—55%-a áll saját termésből e megyék rendelkezésére. E takarmánymennyiség jelentős része mindkét megyében főleg szemestakarmányból származott és csak egy kis része eredt a szántóföldi szálatakarmányokból.

Ugyanakkor láthattuk, hogy okszerű műtrágyázással, öntözéssel, valamint a korszerű agrotechnikai eljárások és a kísérleti tapasztalatok alkalmazásával igen magas termésszinteket érhetünk el mind a mennyiség, mind pedig a minőség vonatkozásában.

A különböző szakterületeken dolgozó kutatók, gyakorlati szakemberek és fizikai dolgozók együttes törekvésének tulajdonítható, hogy mind országosan, mind pedig Bács-Kiskun megyében az állatlétszám 1966. évi mutatói 1970-ig már kedvező irányban változtak. A takarmánybázis bővítéséhez kötött további felfelé ívelés feltételei több kutató, közöttük a saját kutatásaim egybehangzó eredményei alapján a Duna—Tisza közti homokhátságon ugyanúgy adva vannak, mint az ország kedvezőbb éghajlati és talajadottsággal rendelkező körzeteiben.

